

Gwers Ailgylchu Sir y Fflint - Canllawiau i Athrawon

Cyflwyniad

Mae'r canllawiau hyn i athrawon yn cynnwys gwybodaeth gefndirol i'ch helpu i ddarparu'r Wers Ailgylchu i'ch dosbarth. Mae'r wers hon yn addas ar gyfer disgyblion oedran cynradd rhwng 7 ac 11 oed. Lluniwyd y wers i bara oddeutu 45 munud.

Nod y wers yw addysgu disgyblion am ailgylchu. Bwriedir i'r wers gefnogi strategaeth 'Tuag at Ddyfodol Diwastraff' Cymru ac addysgu disgyblion am y rhesymau dros ailgylchu, y gwastraff y gellir eu hailgylchu a'r siwrnai ailgylchu.

Gwers Ailgylchu

Mae agweddau'r wers hon yn cynnwys:

- Beth yw ailgylchu?
- Pam fod angen ailgylchu?
- Beth allwch chi ei ailgylchu?
- Sut i ailgylchu
- Y siwrnai ailgylchu

Mae'r gweithgareddau o fewn y wers ar y cyfan yn hunanesboniadol.

Beth yw Ailgylchu?

Mae ailgylchu eitem yn golygu ei defnyddio i greu rhywbeth newydd.

Mae'n bosibl y bydd disgyblion yn defnyddio geiriau fel cylchu, lleihau, aildefnyddio neu gompostio yn eu diffiniad. Mae'n bosibl y byddant yn: cyflwyno cysyniadau megis atal sbwriel (neu leihau gwastraff); trafod y buddion amgylcheddol (e.e. arbed ynni) neu'n nodi eitemau y gellir eu hailgylchu (gwydr, papur, caniau, ac ati).

Pam fod angen ailgylchu?

Mae'r adran hon yn darparu gwybodaeth gefndirol am y rhesymau dros ailgylchu. Mae'n bosibl y bydd disgyblion hŷn neu fwy abl yn dymuno trafod y rhain mewn rhagor o fanylder.

Mae ailgylchu'n gwarchod adnoddau

Pan fyddwn yn ailgylchu, caiff deunyddiau a ddefnyddiwyd eu trosi'n gynnyrch newydd, gan leihau'r angen i ddefnyddio adnoddau naturiol. Os na chaiff deunyddiau a ddefnyddir eu hailgylchu, caiff cynnyrch newydd eu creu gan echdynnu deunyddiau ffres, crai o'r Ddaear, drwy fwyngloddio a thorri coed.

Mae ailgylchu'n helpu i warchod deunyddiau crai pwysig ac yn diogelu cynefinoedd naturiol i'r dyfodol.

Mae ailgylchu'n arbed ynni

Mae defnyddio deunyddiau wedi'u hailgylchu yn y broses weithgynhyrchu'n defnyddio llawer llai o ynni na'r broses o greu cynnyrch newydd o ddeunyddiau crai - hyd yn oed wrth gymharu'r holl gostau cysylltiedig, megis cludiant.

Ceir arbedion ynni ychwanegol hefyd gan fod angen rhagor o ynni i echdynnu, mireinio, cludo a phrosesu deunyddiau crai i'w paratoi ar gyfer diwydiant o'i gymharu â darparu deunyddiau sydd eisoes yn barod ar gyfer diwydiant.

Mae ailgylchu'n helpu i ddiogelu'r amgylchedd

Mae ailgylchu'n lleihau'r angen ar gyfer echdynnu (mwyngloddio, chwarela a thorri coed), mireinio a phrosesu deunyddiau crai sydd i gyd yn llygru aer a dŵr yn sylweddol.

Gan fod ailgylchu'n arbed ynni, mae hefyd yn lleihau allyriadau nwyon tŷ gwydr, sy'n helpu i fynd i'r afael â'r newid hinsawdd.

Mae ailgylchu'n lleihau tirlenwi a llosgi

Pan rydym yn ailgylchu, caiff deunyddiau y gellir eu hailgylchu eu hailbroseu'n gynnyrch newydd, ac o ganlyniad, mae'n lleihau cyfanswm y sbwriel a gaiff eu hanfon i safleoedd tirlenwi neu i gael eu llosgi.

Beth ellir ei ailgylchu?

Mae modd ailgylchu'r holl eitemau yn y lluniau ar sleidiau 4 a 5 drwy gasgliadau ymyl palmant Sir y Fflint ar hyn o bryd. Cyn y wers, awgrymir i chi ofyn i ddisgyblion ddarganfod drostyn nhw eu hunain beth ellir ei ailgylchu gartref drwy ofyn i'w rhieni/gofalwyr.

Lle bo modd, bydd yn ddefnyddiol cael ambell i eitem y gellir ei ailgylchu i'w rhannu o amgylch y dosbarth e.e. potel blastig, bocs cardfwrdd ac ati.

Gêm: Beth ellir ei ailgylchu?

Rhannwch y dosbarth i ddau grŵp ar gyfer y gêm hon. Ar gyfer bob ystafell, bydd y grwpiau'n nodi gymaint o eitemau â phosibl yn ogystal â'r deunydd a ddefnyddiwyd i'w creu e.e. potel Siampŵ, plastig. Defnyddiwch amser ydd i roi munud i'r grwpiau ym mhob ystafell. Rhowch un pwynt ar gyfer bob ystafell i'r grŵp sydd â'r mwyaf o'r atebion cywir. Pe bai'n gyfartal, rhowch un pwynt i bob grŵp. Y grŵp sydd â'r nifer uchaf o bwyntiau ar y diwedd sy'n ennill.

Mae'r gweithgaredd hwn yn canolbwyntio ar eitemau y gellir eu hailgylchu, ond mae'n bosibl y bydd athrawon yn dymuno trafod eitemau na ellir eu hailgylchu gyda disgyblion hŷn, mwy abl.

(Gellir dod o hyd i ragor o wybodaeth am eitemau na ellir eu hailgylchu yn Sir y Fflint ar ein gwefan <https://www.siryfflint.gov.uk/cy/Resident/Bins-Recycling-and-Waste/What-can-and-cannot-be-recycled.aspx>)

Ailgylchu yn yr Ystafell Ymolchi

Mae llawer o eitemau y gellir eu hailgylchu yn yr ystafell ymolchi ac mae hyn yn gallu gwneud gwahaniaeth enfawr. Er enghraifft, pe bai pawb yn y DU yn ailgylchu un bocs past dannedd, gallai arbed digon o arian i redeg oergell mewn 2,000 o gartrefi am flwyddyn. Dyma restr ddefnyddiol i'ch atgoffa:

- ✓ Bocsys past dannedd
- ✓ Tiwbiau papur toiled
- ✓ Poteli siampŵ a chyflyrydd plastig
- ✓ Cynwysyddion sebon cawod
- ✓ Poteli sebon hylif
- ✓ Poteli hylif glanhau ystafell ymolchi

Ailgylchu yn yr Ystafell Fyw

A wyddoch chi mai dim ond saith niwrnod mae'n ei gymryd i bapur newydd gael ei ailgylchu a'i aildefnyddio eto? Gallech fod yn darllen eich hoff gomic ar bapur sydd wedi cael ei ailgylchu mewn dim! Yn yr ystafell hon, byddwch yn aml yn dod o hyd i'r eitemau canlynol y gellir eu hailgylchu:

- ✓ Amlenni
- ✓ Papurau newydd
- ✓ Pecynnau cardfwrdd gan siopau ar-lein
- ✓ Caniau
- ✓ Poteli plastig
- ✓ Poteli gwydr
- ✓ Cardiau cyfarch
- ✓ Papur
- ✓ Cwpanau plastig

Ailgylchu yn yr Ystafell Wely

Bocsys hancesi papur

Hen gylchgronau

Erosolau diarogli a chwistrellau gwallt gwag

Hen ddillad - yn ddibynnol ar ardal gyngor yr ysgol

Ailgylchu yn y Gegin

Ynghyd â'r poteli diod arferol yn y gegin, cofiwch wirio'r cardfwrdd o dan y sinc! Mae'r eitemau a gaiff eu hanghofio'n aml yn cynnwys:

- ✓ Poteli hylif glanhau
- ✓ Poteli glanhau arwynebau - cofiwch dynnu'r chwistrell!
- ✓ Poteli hylif glanhau a chyflyru
- ✓ Erosolau, tuniau sglein dodrefn, a ffresnydd aer - yn ddibynnol ar ardal gyngor yr ysgol
- ✓ Bocsys tabledi peiriant golchi dillad a thiwbiau/deunydd pecynnu
- ✓ Bocsys grawnfwyd
- ✓ Poteli saws plastig e.e. sôs coch
- ✓ Cartonau wyau cardfwrdd
- ✓ Potiau iogwrt plastig - yn ddibynnol ar ardal gyngor yr ysgol
- ✓ Poteli diodydd plastig
- ✓ Tuniau bwyd e.e. ffa pob
- ✓ Poteli gwydr a jariau
- ✓ Caniau diodydd

Y siwrnai ailgylchu

Mae'r adran hon yn trafod y siwrnai ailgylchu ar gyfer tuniau a chaniau. Bydd disgyblion yn gwylio fideo ac yna'n ateb y cwestiwn fel dosbarth. Gellir gwylio'r fideo drwy glicio ar y llun fideo yn y sleid drwy ddefnyddio'r dull 'Slide Show' ar PowerPoint; fel arall, gellir dod o hyd i ddolen y wefan o dan y fideo.

Caniau alwminiwm

Caiff caniau alwminiwm eu torri'n fân, gan waredu unrhyw haenau lliw. Cânt eu toddi mewn ffwrnais fawr, a thywalltir y metel i gastiau ingot i'w gosod. Gellir creu 1.5 miliwn o ganiau allan o bob ingot.

Mae ffoil alwminiwm yn wahanol ac fel arfer yn cael ei ailgylchu ar wahân gyda gweddillion alwminiwm eraill i greu eitemau eraill megis cydrannau injan.

Caniau dur

Rhoir caniau dur yn y ffwrnais gan ychwanegu haearn tawdd. Caiff ocsigen ei chwythu i mewn i'r ffwrnais sy'n cynhesu i tua 1700°C. Tywalltir y metel hylif i greu mowld er mwyn ffurfio slabiau mawr a gaiff eu rholio'n goiliau. Defnyddir y coiliau hyn i greu pob math o gynnyrch dur.

Caiff caniau dur eu prosesu gyda gwastraff dur eraill, ond nid caniau alwminiwm.

Sut gallaf ailgylchu?

Mae'r sleid hwn yn cynnwys awgrymiadau syml i annog disgyblion i ailgylchu gartref. Dylid annog disgyblion i ofyn i'w rhieni/gofalwyr gymryd rhan a dysgu am eu prosesau ailgylchu gartref.

Cynllun Gweithredu Ailgylchu

Pwrpas y dasg hon yw annog disgyblion i helpu i ailgylchu mwy gartref. Bydd pob disgybl yn llenwi cerdyn gweithredu drwy nodi o leiaf un cam. Dyma ambell i enghraifft o gamau addas:

- ✓ Annog fy rhieni i ailgylchu
- ✓ Canfod y symbol ailgylchu ar becynnau
- ✓ Defnyddio pethau y gellir eu hailgylchu
- ✓ Ailgylchu fy nghaniau diod (neu unrhyw eitem briodol arall)

Dylid annog disgyblion i fynd â'r cardiau hyn gartref gyda nhw i'w rhieni/gofalwyr. Ar ôl wythnos, dylid annog disgyblion i drafod cynnydd eu camau yn y dosbarth.

Adnoddau pellach

Gellir dod o hyd i ragor o wybodaeth am ailgylchu ymyl palmant yn Sir y Fflint yma;

<https://www.sirfflint.gov.uk/cy/Resident/Bins-Recycling-and-Waste/Home.aspx>

Gellir dod o hyd i ragor o wybodaeth am beth sy'n digwydd i eitemau y gellir eu hailgylchu yma;

<https://www.walesrecycles.org.uk/cy>